

MINTAQAVIY IQTISODIY O‘SHISHDA KICHIK BIZNESNING ROLI VA RIVOJLANISH OMILLARI

"UNIVERSITY OF BUSINESS AND SCIENCE"

Nodavlat universitetida Ta'limni rivojlantirish

bo'yicha rektor maslahatchisi

Nasirov Mansur Ibrohimovich

Annotatsiya

Ushbu maqolada kichik biznesning mintaqaviy iqtisodiy o‘shishdagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Kichik tadbirkorlik mintaqalarda bandlikni ta’minlash, aholi daromadini oshirish hamda ichki bozorni to‘ldirishda muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Shuningdek, maqolada kichik biznesni rivojlantirishga ta’sir etuvchi iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional omillar, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari hamda raqobatbardoshlikni oshirish yo‘llari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: *Kichik biznes, mintaqaviy iqtisodiyot, iqtisodiy o‘shish, bandlik, tadbirkorlik, innovatsiya, raqobatbardoshlik, investitsiya.*

Bugungi globallashuv sharoitida mintaqaviy iqtisodiy o‘shishni ta’minlashda kichik biznesning o‘rni beqiyosdir. Kichik biznes subyektlari nafaqat yangi ish o‘rinlarini yaratadi, balki iqtisodiy tizimning moslashuvchanligini ta’minlaydi va mahalliy resurslardan samarali foydalanishga xizmat qiladi. O‘zbekiston sharoitida ham kichik biznesni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, mintaqalar iqtisodiyotini barqarorlashtirishda asosiy drayver sifatida qaralmoqda. Shu bois kichik biznesni rivojlantirish omillarini o‘rganish, ularning mintaqaviy iqtisodiyotdagi ta’sirini tahlil qilish dolzarb masalalardan biridir.

Kichik biznes mintaqaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U mahalliy darajada iqtisodiy faollikni oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish, aholi daromadini ko‘paytirish hamda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda katta rol o‘ynaydi. Kichik biznes subyektlari iqtisodiy tizimning moslashuvchan bo‘g‘ini sifatida turli sharoitlarga tez moslasha oladi, innovatsion g‘oyalarni amaliyotga tatbiq etadi va hududiy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi.

O‘zbekiston Respublikasida kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. So‘nggi yillarda tadbirkorlikni rivojlantirish maqsadida soliq imtiyozlari, kreditlash tizimi, infratuzilmani yaxshilash va huquqiy asoslarni soddalashtirish borasida muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, “Har bir oila — tadbirkor” dasturi, “Yoshlar – kelajagimiz” jamg‘armasi va “Tadbirkor ayol” loyihalari orqali mintaqaviy darajada kichik biznesni kengaytirish imkoniyatlari

yaratildi. Kichik biznesning rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni uch guruhga ajratish mumkin: iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional omillar.

Iqtisodiy omillar — investitsiya muhiti, kredit resurslariga kirish imkoniyati, soliqqa tortish tizimi va infratuzilma holatini o'z ichiga oladi. Barqaror makroiqtisodiy muhit kichik biznes faoliyati uchun qulay shart-sharoit yaratadi.

Ijtimoiy omillar — aholi bandligi, ta'lim darajasi, aholining tadbirkorlik faolligi hamda mintaqaning demografik tarkibi bilan bog'liq. Yoshlarning biznes yuritish bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirish kichik biznesning kengayishiga zamin yaratadi.

Institutsional omillar — davlat siyosati, qonunchilik bazasi, soliq va bojxona tizimi, shuningdek, mahalliy hokimiyat organlarining tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashdagi faoliyati bilan bog'liq. Bu omillar biznes muhitining shaffofligi va barqarorligini ta'minlaydi. Kichik biznesning mintaqaviy iqtisodiyotdagi o'rnini, avvalo, uning bandlikni ta'minlashdagi hissasi orqali namoyon bo'ladi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonda mehnatga layoqatli aholining katta qismi aynan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida band. Bundan tashqari, kichik biznes eksport salohiyatini oshirish va ichki bozorni to'ldirishda ham muhim o'rin tutadi.

Kichik biznes mintaqalarda innovatsion faoliyatni faollashtiruvchi asosiy omil hisoblanadi. Innovatsion g'oyalar, texnologiyalarni tatbiq etish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish orqali iqtisodiyotda yangi mahsulot va xizmat turlari yaratiladi. Bu esa mintaqaviy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi. Kichik biznesning rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi ayrim muammolar ham mavjud. Ular qatoriga moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining cheklanganligi, marketing va menejment bo'yicha bilim yetishmasligi, infratuzilma va transport tizimidagi kamchiliklar kiradi. Shu sababli, kichik biznesni yanada rivojlantirish uchun davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash, kadrlar tayyorlash, infratuzilmani yaxshilash va raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar zarur.

Kichik biznesning barqaror rivojlanishi mintaqaviy iqtisodiy siyosatning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Chunki kichik biznes nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki hududlarda ijtimoiy barqarorlik va aholining farovonlik darajasini oshirishda ham bevosita ishtirok etadi. Mintaqaviy darajada kichik biznesning samarali faoliyat yuritishi uchun bir qator sharoitlar — qulay infratuzilma, moliyaviy resurslarning yetarliligi, malakali ishchi kuchi, shuningdek, tadbirkorlik muhitining ochiqligi muhim ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda O'zbekistonning barcha hududlarida kichik biznes subyektlari soni barqaror oshib bormoqda. Bu jarayon mintaqalarda yangi ishlab chiqarish korxonalarining tashkil etilishi, xizmat ko'rsatish tarmoqlarining kengayishi va mahalliy resurslardan oqilona foydalanish bilan izohlanadi. Xususan, qishloq joylarda kichik biznesning rivojlanishi aholining

daromad manbalarini diversifikatsiyalashga, migratsiyani kamaytirishga va ichki iste'mol bozorini to'ldirishga xizmat qilmoqda.

Mintaqaviy iqtisodiy o'sishda kichik biznesning o'рни, shuningdek, innovatsion jarayonlarni faollashtirish bilan ham bog'liqdir. Kichik biznes subyektlari yirik korxonalarga nisbatan tezroq yangi texnologiyalarni sinovdan o'tkazadi, ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtiradi va mijoz ehtiyojlariga moslashuvchan yechimlar yaratadi. Bu esa hududlarda texnologik yangilanishni jadallashtiradi va raqobat muhitini shakllantiradi.

Kichik biznes mintaqaviy iqtisodiyotda investitsion muhitni yaxshilash va xususiy kapitalni jalb etishda ham muhim rol o'ynaydi. Kichik biznes subyektlari ko'pincha yirik investorlar uchun ishonchli hamkor sifatida namoyon bo'ladi. Ular mahalliy xom ashyoni qayta ishlash, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish va eksport yo'nalishlarini kengaytirishda faol ishtirok etadi. Kichik biznesning samaradorligini oshirishda raqamli iqtisodiyot vositalaridan foydalanish ham alohida ahamiyat kasb etmoqda. Elektron tijorat, onlayn to'lov tizimlari, raqamli marketing va axborot texnologiyalarining joriy etilishi kichik korxonalar faoliyatini soddalashtirib, ularni global iqtisodiy maydonga olib chiqmoqda. Shu bilan birga, bu jarayon mintaqaviy iqtisodiy raqobatni kuchaytiradi va ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirishga zamin yaratadi.

Kichik biznesni rivojlantirish omillaridan biri sifatida ta'lim va malaka oshirish tizimini takomillashtirish ham muhim sanaladi. Tadbirkorlik madaniyatini shakllantirish, yoshlarning innovatsion fikrlashini qo'llab-quvvatlash va ularni amaliy biznes ko'nikmalariga o'rgatish orqali iqtisodiy o'sish sur'atlarini yanada jadallashtirish mumkin. Kichik biznesning rivojlanishi mintaqaviy iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlashda, yangi ish o'rinlarini yaratishda, eksport salohiyatini kengaytirishda va mahalliy ishlab chiqarishni rag'batlantirishda muhim strategik omil hisoblanadi.

Xulosa

Kichik biznes mintaqaviy iqtisodiy o'sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biridir. U nafaqat iqtisodiy faoliyatni jonlantiradi, balki aholi bandligini ta'minlaydi, yangi ish o'rinlarini yaratadi, daromadlar darajasini oshiradi va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Mintaqalarda kichik biznesning rivojlanishi ishlab chiqarish tuzilmasini diversifikatsiyalash, ichki bozorni to'ldirish va eksport salohiyatini kengaytirish imkonini beradi. Kichik biznesning samarali faoliyat yuritishi uchun qulay iqtisodiy muhit, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini yaxshilash va davlat tomonidan uzluksiz qo'llab-quvvatlash zarur. Kichik tadbirkorlikni rivojlantirish orqali mintaqalarda innovatsion jarayonlarni jadallashtirish, investitsiyalar oqimini kuchaytirish va raqobatbardoshlikni oshirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, kichik biznes mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida strategik ahamiyat kasb etadi. U iqtisodiy o'sish, ijtimoiy farovonlik va milliy raqobatbardoshlikni ta'minlovchi muhim mexanizm bo'lib, uni yanada rivojlantirish uchun davlat, xususiy sektor va ilmiy muassasalar o'rtasida samarali hamkorlik tizimini yo'lga qo'yish dolzarb vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ermatov, A., & Akbarov, A. (2021). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari. Iqtisodiyot va Innovatsion Texnologiyalar, (6), 239–249. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/12206
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining rasmiy sayti www.stat.uz
3. Юрий А. Саликов и другие. Угрозы экономической безопасности. Вестник ВГУИТ. №16 2017, 490 -494 bet
4. Ibragimov, N., & Akbarov, A. A. (2017). The role of cryptography in information security. Научные разработки: евразийский регион, 107.
5. Qosimov, S. D. (2022, October). KICHIK BIZNESDA RAQAMLI TADBIRKORLIK TENDENSIYALARI: KECHA VA BUGUN. In INTERNATIONAL CONFERENCE DEDICATED TO THE ROLE AND IMPORTANCE OF INNOVATIVE EDUCATION IN THE 21ST CENTURY (Vol. 1, No. 4, pp. 208-212).